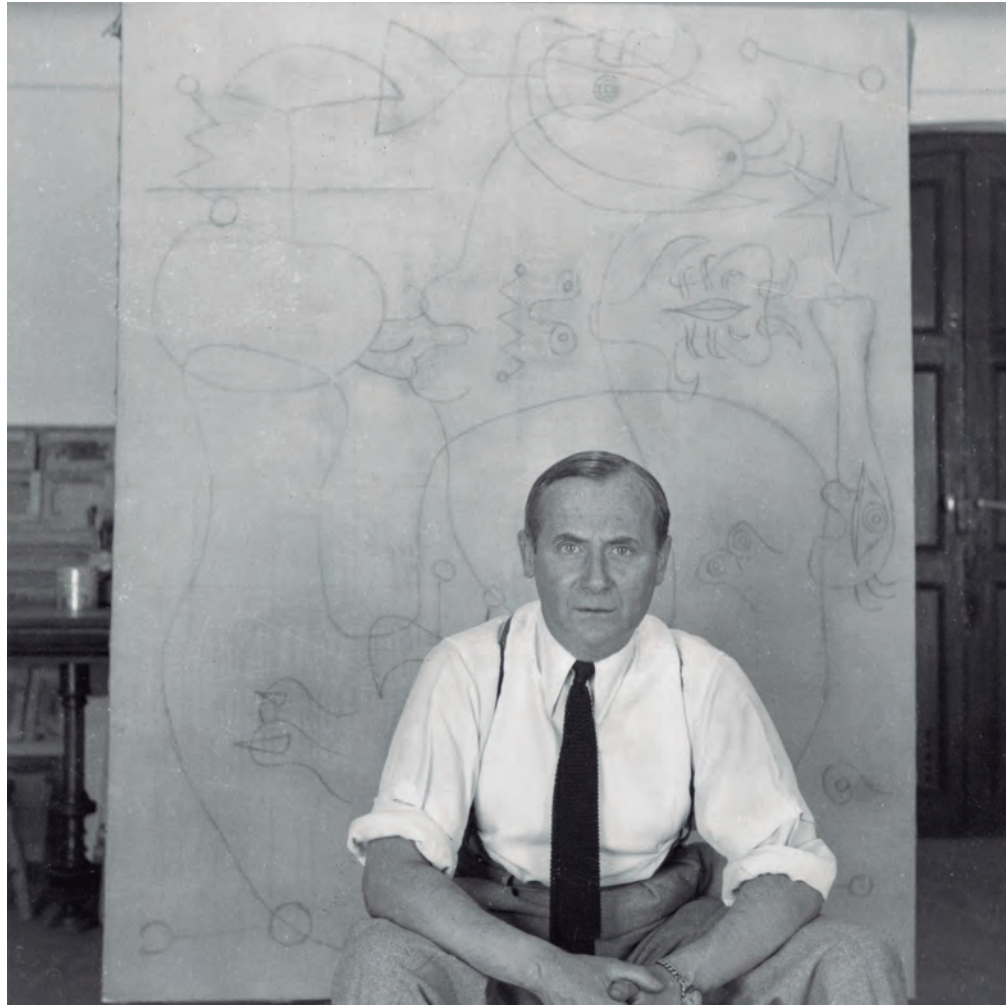

Miró vist per Gomis **Dossier de continguts**

Fundació Joan Miró

Fotografia esquerra: Autoria no identificada, *Retrat de Joaquim Gomis, amb la seva càmera Rolleiflex* (fragment). 1945-1950.
Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-14341

Fotografia dreta: Joaquim Gomis, *Retrat de mig cos de Joan Miró, al seu taller del Passatge del Crèdit de Barcelona*.
Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-5488 1944

ÍNDEX

Presentació	4
Vida i obra de Joan Miró	7
Primers anys i formació.....	7
Cronologia de Joan Miró	12
Relació entre Miró i Gomis	13
Cronologia de Joaquim Gomis	18
La mirada de Gomis	19
Glossari fotogràfic.....	23
Lectura i narrativa visual. Els Fotoscops.....	24
L'atmosfera Joan Miró i els tres ÀMBITS DE TREBALL.....	29
ÀMBIT DE TREBALL 1: <i>Els materials</i>	31
ÀMBIT DE TREBALL 2: <i>Les eines</i>	36
ÀMBIT DE TREBALL 3: <i>Els viatges</i>	41
Bibliografia	46
Enllaços	47

PRESENTACIÓ

Miró vist per Gomis és una proposta educativa dissenyada per al Cicle Mitjà i el Cicle Superior d'Educació Primària. Es presenta en forma de maleta didàctica, amb l'objectiu que els centres educatius descobreixin la figura de Joan Miró i el seu univers a través de la mirada del seu amic Joaquim Gomis, fotògraf i promotor de les arts. Joaquim Gomis, profundament implicat en la tasca de mostrar els processos de treball i l'essència del món mironià, ofereix una nova perspectiva per explorar l'obra de l'artista.

L'amistat entre Miró i Gomis els va enriquir mútuament: cadascun d'ells va construir un univers visual paral·lel propi.

Miró vist per Gomis vol recuperar l'essència d'aquestes sinergies i potenciar el treball conjunt en els aprenentatges transversals, proporcionant eines i recursos de treball de narrativa visual a les aules i fent èmfasi en la importància de llegir les imatges i entendre els seus significats, un objectiu fonamental en l'actualitat.

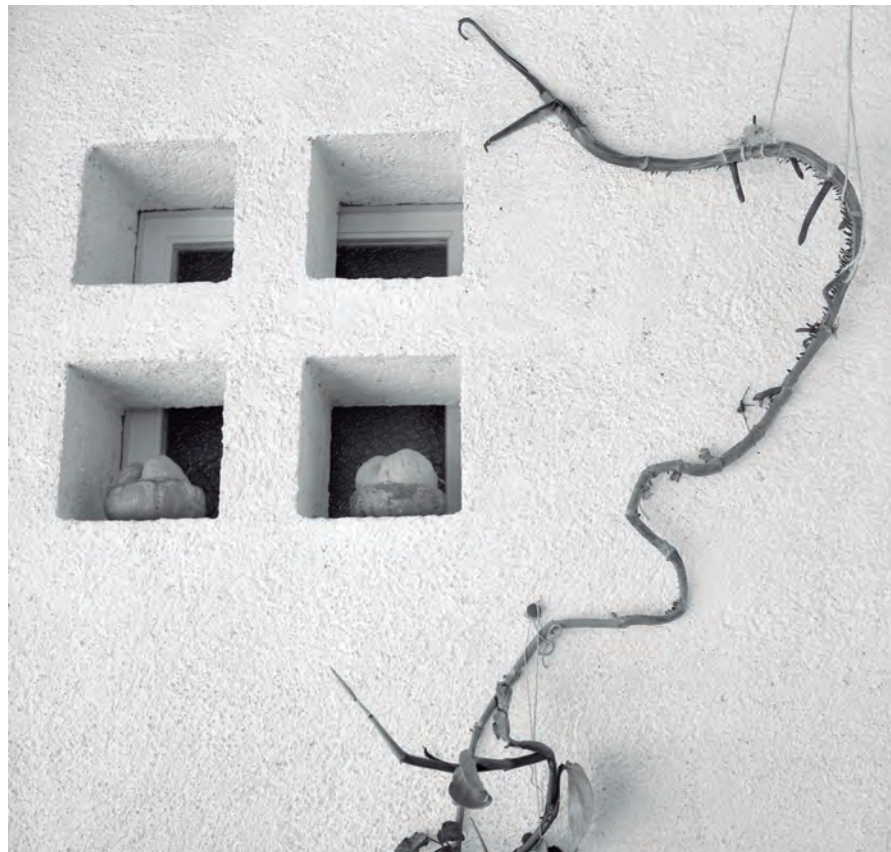
En aquest dossier, trobareu informació biogràfica sobre Joan Miró i Joaquim Gomis, els seus processos creatius i la seva relació d'amistat. L'objectiu és comprendre les propostes de la maleta didàctica i explorar l'univers mironià a través de la mirada del seu amic. Aquest material serveix com a punt de partida per fer una recerca sobre l'artista i el fotògraf, i alhora vol fomentar el coneixement i la descoberta de tots dos.

Us convidem a aprofundir o estructurar la recerca segons les inquietuds i els interessos de l'alumnat.

Aquesta lectura inicial serà fonamental per a la realització de les pràctiques artístiques proposades, ja que proporcionarà els coneixements i la base necessaris per entendre les tècniques i els conceptes que es treballaran. A més, ajudarà a preparar de manera més efectiva la visita a la Fundació Joan Miró.

«Que la meva obra sigui com un poema
posat en música per un pintor.»¹

«La seva fotografia és poesia.»²

Fotografia esquerra: Joaquim Gomis, *Vista interior del taller de Joan Miró, a Palma de Mallorca*. 1961.

Fons Joaquim Gomis, en dipòsit a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-7776

Fotografia dreta: Joaquim Gomis, *Ermita de la Mare de Déu de la Roca, a Mont-roig del Camp*. Setembre del 1946.

Fons Joaquim Gomis, en dipòsit a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-8127

¹ Anotació que va fer Joan Miró en un quadern de treball (1940-1941).

² Citació de Sir Roland Penrose (juliol 1976), al llibre *Joaquim Gomis*, publicat per la Fundació Joan Miró el 2002.

*«De totes maneres, necessito un punt de partença,
encara que només sigui una partícula de pols o un raig que brilla.
Aquesta forma procrea una sèrie de coses, i cada cosa en fa néixer una altra.
Així un bocí de fil pot desfermar un món.»¹*

*«Considero el meu taller com un hort. Aquí, carxofes. Allà patates.
Perquè els fruits creixin, s'han de tallar les fulles, i en un moment donat s'ha de podar.
Treballo com un jardiner, com un vinyater. Les coses venen a poc a poc [...].
Les coses segueixen el seu curs natural. Creixen, maduren.»²*

*«Més que no pas el quadre mateix, el que compta és allò que llença en l'aire, allò que escampa. [...]
Més que preocupar-nos perquè una pintura resti tal com és,
ens hem de preocupar que deixi gèrmens,
que escampi llavors que facin néixer altres coses.»³*

1 *Joan Miró -1893/1993*. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 425).

2 *Joan Miró -1893/1993*. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 425).

3 *Joan Miró -1893/1993*. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 426).

VIDA I OBRA DE JOAN MIRÓ

Primers anys i formació

Joan Miró neix el 20 d'abril de 1893 al passatge del Crèdit de Barcelona. El seu pare té un taller de rellotgeria al carrer de Ferran, molt a prop d'on viuen.

De petit, Miró passa part de l'estiu a casa del seu avi patern, que era ferrer a Cornudella, al camp de Tarragona. La resta de l'estiu la passa a Palma, on viuen els avis materns.

Als catorze anys, el seu pare l'inscriu a l'Escola de Comerç. Miró compagina aquests estudis amb les classes a l'Escola d'Art Llotja. Acabats els estudis de Comerç, Miró entra a treballar de comptable en un magatzem de drogueria. Poc després, emmalalteix d'unues febres tifoides i passa la convalescència a la masia que els seus pares acaben de comprar a Mont-roig. Allà decideix dedicar-se plenament a la pintura.

La joventut de Miró transcorre entre Barcelona i Mont-roig. La ciutat li ofereix espais de formació i li permet entrar en contacte amb l'ambient artístic del moment. Mont-roig, en canvi, el fa connectar amb la terra, amb la natura, la font d'inspiració que no l'abandonarà mai.

Als dinou anys es matricula a l'Escola d'Art de Francesc Galí. Galí aplica mètodes progressistes d'ensenyament: passeja pel camp amb els seus deixebles, llegeixen poesies, parlen d'art modern, etc. Miró té una facilitat natural per expressar-se

amb el color; en canvi, li costa entendre la forma. Galí li fa aclucar els ulls i palpar objectes que després haurà de dibuixar de memòria.

L'any 1914 esclata la Primera Guerra Mundial. Alguns artistes i intel·lectuals arriben a Barcelona fugint de la guerra. Miró s'interessa per la poesia i per les publicacions literàries d'avantguarda. Els paisatges, les natures mortes i els retrats que pinta mostren la influència de les tendències europees del moment.

L'any 1918 Miró presenta la seva primera exposició individual a les Galeries Dalmau. La mostra és un fracàs comercial.

L'estiu següent, a Mont-roig, fa un gir decisiu en la seva pintura. L'observació acurada de la natura el porta a pintar paisatges amb gran atenció al detall. De mica en mica, l'agudesesa del detall va donant pas a motius geomètrics de caràcter decoratiu que encaixen en el paisatge.

París

Acabada la Primera Guerra Mundial, Miró va a París. Visita els museus i comença una llarga amistat amb Picasso. Aquest viatge el trasbalsa tant que passa uns quants mesos sense pintar res.

Un any més tard, l'escultor Pau Gargallo, professor de l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona, ofereix a Miró el seu taller a la rue Blomet de París i Miró s'hi instal·la. El pintor André Masson és el seu veí de taller. Alguns poetes i escriptors d'avantguarda es congreguen a casa de Masson. Les influències dels artistes i els poetes amb qui Miró va conèixer aquells anys a París van marcar fortament la seva trajectòria artística posterior.

Miró viu a París quan l'any 1924 es publica el *Manifest del surrealisme*. El surrealisme es proposa expressar el funcionament real del pensament. Per fer-ho, s'inspira en els somnis, on la ment flueix al marge del raonament i la moral. André Breton és el líder del grup dels surrealistes. Per als surrealistes, la pintura i l'escultura són una extensió de la poesia. Miró conviu amb els surrealistes, però mai no ingressa en el grup.

En els paisatges pintats a Mont-roig, abans tan realistes, ara hi té cabuda la fantasia i s'hi combinen elements geomètrics i formes orgàniques.

L'any 1925 Miró abandona les composicions complexes plenes d'objectes i de símbols. Les parets escrostonades, les taques d'humitat i les formes dels núvols li suggereixen formes.

En algunes pintures hi apareixen paraules o frases poètiques. Miró les anomena pintures-poema.

Més enllà de la pintura

El 1927, en una entrevista, Miró expressa el seu desig d'assassinar la pintura. Comença qüestionant els procediments pictòrics. Treballa directament sobre la tela crua. De vegades, una taca blanca fa pensar que la preparació de la tela no s'ha completat del tot; hi ha plans de color i també línies que evoquen la part del darrere, el bastidor.

El collage es converteix en un recurs habitual: retalla sense massa cura papers de colors i enganxa les formes resultants, de manera que els colors són els dels papers; retalla, també, imatges d'anuncis de diari i les encola damunt d'un paper. Són imatges d'estris i d'objectes que sovint acaben convertint-se en personatges. En els Dibuixos-collage hi apareixen més retalls: fotografies, cromos i postals es relacionen amb reproduccions d'objectes quotidians, d'animals o de seccions anatòmiques. Figures fetes d'un sol traç continu conviuen amb les imatges.

Anys de guerra

L'any 1936, quan comença la guerra civil espanyola, Miró s'instal·la a París amb la seva família. Allà realitza les pintures salvatges, habitades per figures monstruoses amb les quals vol representar l'ambient tràgic que el turmenta.

L'any 1937 s'inaugura a París l'Exposició Universal. Europa es prepara per a la Segona Guerra Mundial. Els arquitectes Josep Lluís Sert i Luis Lacasa dissenyen el pavelló de la República Espanyola de l'exposició. Miró hi participa amb

el mural *El segador*. L'obra, un crit de revolta orgullós i ple d'esperança, es perd quan es desmunta el pavelló.

L'any 1939, acabada la guerra civil espanyola, comença la Segona Guerra Mundial. Miró es reclou a Varengeville-sur-Mer, a Normandia. Allà comença una sèrie de pintures que anomena *Constellacions*, inspirades en la nit, la música i els estels.

L'any 1941, el Museu d'Art Modern de Nova York organitza la primera gran exposició retrospectiva de l'obra de Miró i en publica una monografia.

L'any 1942, Miró i la seva família es traslladen a Barcelona. En aquesta època produeix sobretot obra damunt paper, per les dificultats que hi havia per aconseguir material.

L'any 1944, en una petita impremta local, s'edita la *Sèrie Barcelona*, un conjunt de cinquanta litografies en blanc i negre. Figures deformades conviuen harmònicament amb astres, sols i llunes.

Miró també s'interessa per la ceràmica. Un amic de joventut, Josep Llorens Artigas, l'introdueix en els secrets d'aquesta tècnica.

Miró i els Estats Units

Miró rep diversos encàrrecs des dels Estats Units. L'any 1947 li demanen una pintura mural per al restaurant del Terrace Plaza Hotel, a Cincinnati. Això li permetrà sortir del seu aïllament i viatjar per primer cop als Estats Units. L'any 1950, la Universitat de Harvard també li encarrega un mural.

Miró influeix en els joves artistes americans, i Nova York influeix en ell. Les seves obres es fan ressò de l'expressionisme abstracte en les dimensions i la immediatesa de l'execució.

La dona, els ocells, els estels, el Sol, la Lluna i l'escala de l'evasió seran, en endavant, el fonament de la seva concepció poètica de la pintura.

També a principis dels anys cinquanta, Miró fa una sèrie de petites escultures que anomena *Projectes per a monuments*. Les peces incorporen alguns objectes, a més de fragments de bronze, ferro, ciment i ceràmica. Malgrat la seva mida, aquestes peces evidencien el seu interès per l'obra monumental.

El taller de Palma: objectes i tècniques

A mitjan anys cinquanta, Miró fixa la seva residència a Palma. L'arquitecte Josep Lluís Sert li dissenya un estudi espaiós. L'edifici conviu en perfecta harmonia amb el paisatge. Més tard, Miró compra Son Boter, una casa mallorquina del segle XVII situada molt a prop del taller. L'espai i la blancor del taller contrasten amb l'austeritat i la penombra de Son Boter. Les parets de la casa es converteixen en suport improvisat de dibuixos fets amb carbonet.

Miró hi comença a acumular tota mena d'objectes. Els arreplega mentre passeja pels camins, a les botigues o a la platja. Amb ells donarà vida a les seves escultures, la major part de les quals es basen en un acoblament d'objectes diversos. A l'inici, una força inexplicable atreu Miró cap a un objecte. L'objecte és l'origen,

la matèria a partir de la qual neix la idea d'una escultura.

Mentrestant, Llorens Artigas s'ha instal·lat a Gallifa. Ell i el seu fill Joan Gardy Artigas col·laboren amb Miró en una producció ceràmica sòlida i ambiciosa, que inclou peces de gran format i obres murals. La cocció altera el traç, els colors i les matèries.

L'any 1955, Miró realitza els murals per a la UNESCO, seguits d'altres encàrrecs per a espais públics de diversos països.

Japó

A finals de l'any 1966, Joan Miró viatja per primera vegada al Japó. El pensament, l'art i la cultura de l'Extrem Orient van fascinar Miró durant tota la seva vida. La tradició oriental no fa diferències entre la poesia, la calligrafia i la pintura. L'escriptura japonesa utilitza ideogrames, que són la representació gràfica d'una idea. El vocabulari de signes de Miró, amb les seves formes esquematitzades, ens hi remet.

Art públic i darrers anys

L'últim monument de Miró s'eleva a Barcelona, en un parc que avui duu el seu nom. Representa una dona i un ocell. És una peça de més de 20 metres d'altura. Està feta de formigó amb incrustacions de ceràmica de colors inserides amb una tècnica que recorda el cèlebre trencadís de Gaudí.

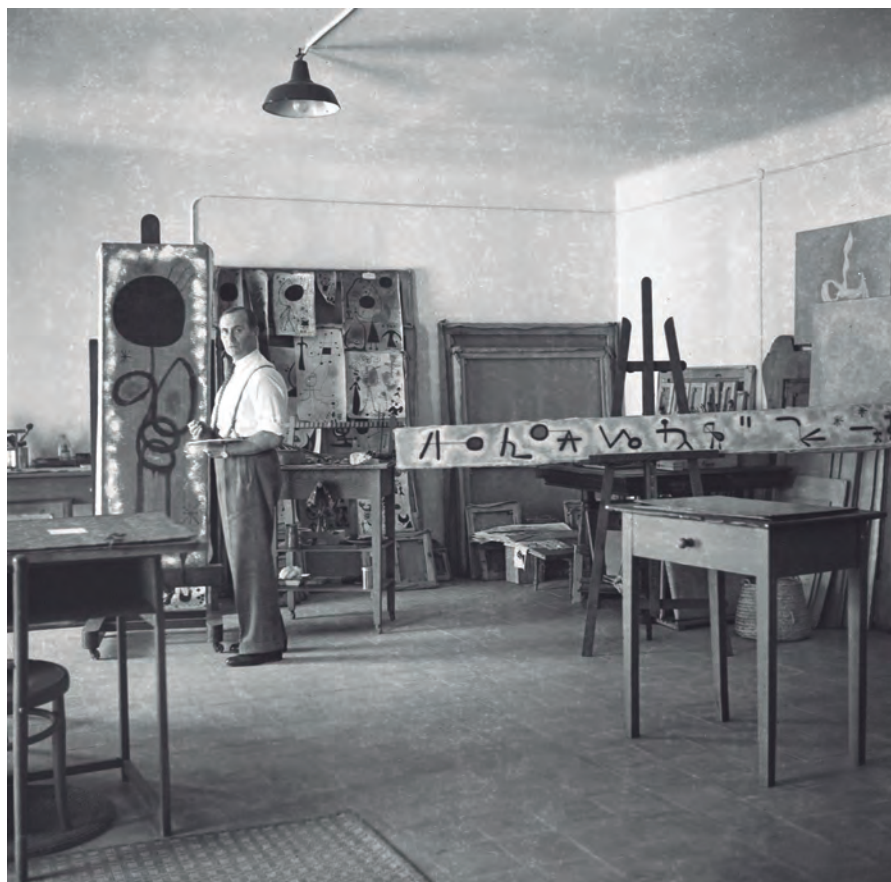
Per a Miró, una escultura ha de poder confondre's amb l'entorn. Una escultura emplaçada en un espai públic es relaciona amb

el seu context, que és la vida quotidiana i la gent corrent.

El 1969, el Col·legi d'Arquitectes de Barcelona dedica una exposició a Joan Miró. Com a complement, Miró accepta de pintar les vidrieres de la façana de l'edifici. En acabar l'exposició, i en el context de l'art efímer del moment, la pintura és rascada.

Temps després, pinta el tríptic *L'esperança del condemnat a mort*. L'obra és un al·legat contra la sentència de mort del jove anticapitalista Salvador Puig Antich.

Joan Miró mor a Palma el dia de Nadal de 1983. Té noranta anys.

Fotografia esquerra: Joaquim Gomis i Serdañons, *Retrat de Joan Miró en el seu taller del passatge del Crèdit de Barcelona*. Agost del 1945. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-5471

Fotografia dreta: Joaquim Gomis i Serdañons, *Joan Miró, Joan Prats i un impressor, amb un dels cinc exemplars de la Sèrie Barcelona de litografies, a l'Impremta Miralles del carrer Marquès de Barberà de Barcelona*. 1974. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-5493

CRONOLOGIA JOAN MIRÓ

Barcelona

Als catorze anys, el seu pare l'inscriu a l'Escola de Comerç. Miró compagina aquests estudis amb les classes a l'Escola d'Art Llotja. Acabats els estudis de Comerç, Miró entra a treballar de comptable en un magatzem de drogueria.

París

Acabada la Primera Guerra Mundial, Miró va a París i coneix a Picasso. Un any més tard s'hi instal·la. Viu a París quan el 1924 es publica el Manifest del surrealisme.

Retorn a Barcelona

Miró i la seva família es traslladen a Barcelona. En aquesta època produeix, sobretot, obra damunt paper, per les dificultats que hi havia per aconseguir material.

Japó

Miró viatja per primera vegada al Japó. El pensament, l'art i la cultura de l'Extrem Orient van fascinar Miró durant tota la seva vida. La tradició oriental no fa diferències entre la poesia, la cal·ligrafia i la pintura. El vocabulari de signes de Miró, amb les seves formes esquematitzades, ens hi remet.

1907

1924

1942

1966

1893

1919

1936

1947

1983

Neix Joan Miró

Joan Miró neix el 20 d'abril de 1893 al passatge del Crèdit de Barcelona.

Mont-roig

Miró va molt a la masia dels seus pares de Mont-roig del Camp. Allà decideix dedicar-se plenament a la pintura. La joventut de Miró transcorre entre Barcelona i Mont-roig.

Guerra Civil

Quan comença la Guerra Civil Espanyola, Miró i la seva família es retroben a París. Allà realitza les pintures salvatges (1936), habitades per figures monstruoses amb les qualsevol representar l'ambient tràgic que el turmenta.

Estats Units

Miró rep diversos encàrrecs dels Estats Units. Li demanen una pintura mural per al restaurant del Terrace Plaza Hotel, a Cincinnati. Això li permetrà sortir del seu aïllament i viatjar per primer cop als Estats Units.

Últims anys

L'últim monument de Miró s'eleva a Barcelona, en un parc que avui duu el seu nom. Representa una dona i un ocell. És una peça de més de 20 metres d'altura. Joan Miró mor a Palma el dia de Nadal de 1983. Té noranta anys.

RELACIÓ ENTRE MIRÓ I GOMIS

*«Em permeto presentar-li el meu amic Joaquim Gomis.
A la profunda amistat que sento per ell,
s'afegeix una gran admiració per les seves fotografies,
que, per altra banda, vostè ja coneix...»¹*

Joan Miró i Joaquim Gomis es van conèixer l'any 1929, a través dels seus amics comuns Joan Prats i Josep Lluís Sert. Joaquim Gomis, nascut el 1902 a Barcelona, va ser un fotògraf, empresari i promotor de l'art reconegut per la seva aproximació moderna a la fotografia. Va ser un dels primers fotògrafs catalans que va emprar un llenguatge modern i va mantenir un estret lligam d'amistat amb Joan Miró durant més de mig segle. Els dos artistes es van influenciar mútuament.

La seva relació es va consolidar a través de col·laboracions artístiques i una profunda connexió personal. Gomis va documentar fotogràficament el procés creatiu de Miró, oferint una visió íntima de l'artista en el seu entorn, especialment al Mas Miró de Mont-roig del Camp, on ambdues famílies sovint compartien dies juntes i els artistes gaudien d'un temps relaxat on parlaven d'art i de cultura. Gomis va exercir un paper clau en la promoció de l'obra de Miró, documentant-la. Aquestes estades van generar una gran quantitat d'imatges que reflecteixen la relació entre Miró i el paisatge que tant el va inspirar.

Quan Miró torna a Barcelona després de la Guerra Civil, Gomis sovintejava l'estudi del Passatge del Crèdit per fotografiar l'ambient mironià, els objectes que tenia i colleccionava, i el procés creatiu del pintor. També és Gomis qui documenta l'inici de la col·laboració de Miró amb Josep Llorens Artigas.

A més de la seva tasca com a fotògraf, Gomis va ser un destacat promotor de l'art. El 1932, va ser el primer president de l'agrupació Amics de l'Art Nou (ADLAN), que va tenir un paper crucial en la difusió de l'avantguarda artística a Catalunya. Posteriorment, entre el 1971 i el 1975, va presidir la Fundació Joan Miró, i des d'allà va contribuir significativament a la preservació i promoció de l'obra del seu amic.

Com a exemple, trobem la fitxa d'una fotografia feta al taller de Miró de Mont-roig (1946), que Gomis explica, en relació amb l'escultura que veureu en la pàgina següent:

*«Estava a punt de fer la foto... quan en Miró,
de sobte i enèrgic em va dir: "Espera un moment".
Va tornar tot seguit amb un guix i en un instant
va dibuixar al terra, d'un sol traç, com si estigués
en sublim èxtasi... Seria l'escultura Ocell solar.
Miró va fer quatre escultures partint d'aquell dibuix»²*

¹ Giralt-Miracle, Daniel. *Joaquim Gomis - Joan Miró. Fotografías 1941-1981*. Barcelona: Ed. Gustavo Gili, 1994 (pàg. 11).

² Rom, Martí. «Joaquim Gomis i Joan Miró». *Ressò mont-roigenc*, núm. 106, 2008 (pàg. 4)

Fotografia esquerra: Joan Gomis i Cherbonnier, *Ocell (solar)*. 1945. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1972-N-5574

Fotografia dreta: Joaquim Gomis i Serdañons, *Mas Miró, a Mont-roig del Camp*. 1958-1959. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-7270

1 Rom, Martí. «Joaquim Gomis i Joan Miró». *Ressò mont-roigenc*, núm. 106, 2008 (pàg. 4)

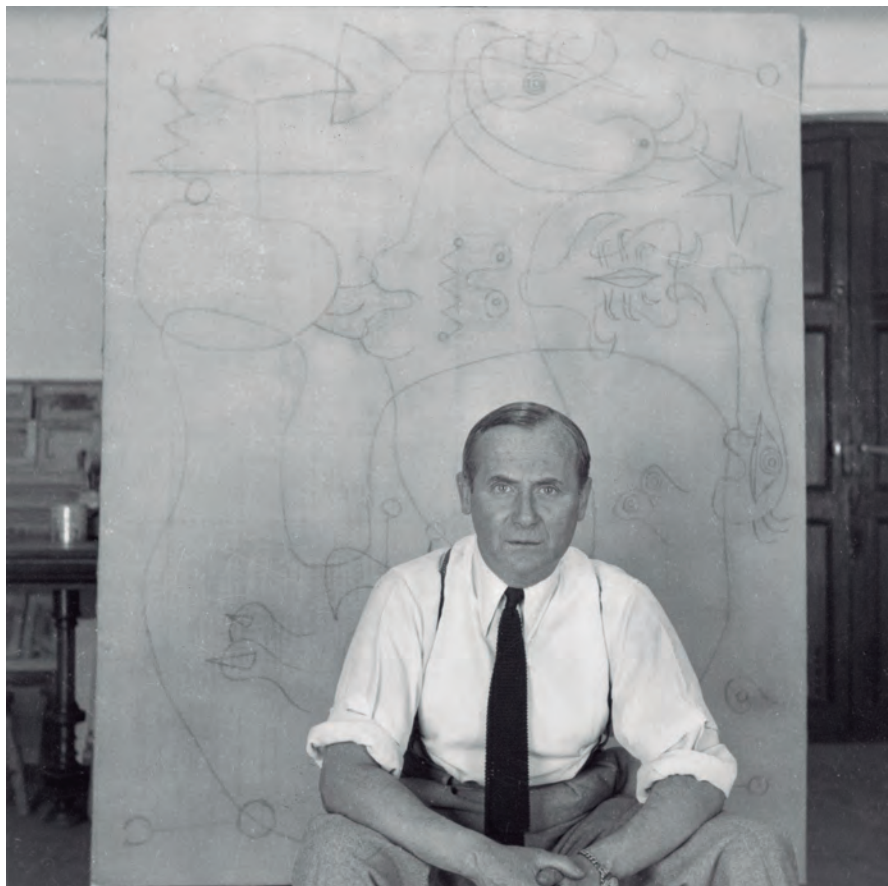

Fotografia esquerra: Joan Gomis i Cherbonnier, *Joan Prats*, *Joan Miró*, *Joaquim Gomis*, *Odette Cherbonnier*, *Maria Dolors Miró*, *Odette Gomis* i *Anna Maria Prats*, a la platja de Mont-roig del Camp. 15 de setembre de 1946. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-7966

Fotografia dreta: Autoria no identificada, *Retrat de grup de Joaquim Gomis, Joan Miró, Mme. Pierre Matisse i Joan Prats al terrat de la Casa Batlló, a Barcelona*. 17 de juliol de 1946. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1- 972-N-6070

«D'acord amb el seu mètode, Gomis no tan sols retratava l'obra de Miró, sinó que també presentava una visió de l'home en la qual copsa els trets definitoris del seu rostre i la intensitat dels seus ulls amb la mateixa força amb la qual l'artista es va autoretratar el 1919 i el 1937-1938.»¹

Joaquim Gomis, *Retrat de Joan Miró en el seu taller del passatge del Crèdit de Barcelona*. Agost del 1945. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1- 972-N-5472

¹ Giralt-Miracle, Daniel. *Joaquim Gomis - Joan Miró. Fotografías 1941-1981*. Barcelona: Ed. Gustavo Gili, 1994 (pàg. 11).

La seva relació es va materialitzar també en obres específiques, com el mural que Miró va crear el 1948, titulat *Mural per a Joaquim Gomis*, una peça que reflecteix la seva amistat, que va pintar sobre una base de fibrociment (uralita) de 1,25 x 2,50 m. Com explica Odette Gomis Cherbonnier (filla de Joaquim Gomis) respecte de les formes i figures que s'hi veuen:

*«La de l'esquerra és la mare, el pare està representat
per aquella mena de fulla d'atzavara del mig del quadre,
el de baix de la dreta és el meu germà Joan i jo soc la de dalt.»¹*

Joan Miró, *Mural per a Joaquim Gomis*, 1948. Oli sobre fibrociment, 125 x 250 cm. © Fundación María Cristina Masaveu Peterson.

¹ Rom, Martí. «Joaquim Gomis i Joan Miró». Ressò mont-roigenc, núm. 106, 2008 (pàg. 6).

CRONOLOGIA JOAQUIM GOMIS

Anglaterra

L'any 1919 es va treure el títol de pèrit mercantil, començant a treballar a l'empresa familiar. Dos anys més tard se'n va anar a viure, per motius professionals a Anglaterra.

Miró i Gomis

Joan Miró i Joaquim Gomis es coneixen presentats pels seus amics comuns Joan Prats i Josep Lluís Sert. La seva amistat va anar consolidant a través de col·laboracions artístiques i una profunda connexió personal.

Obra fotogràfica

Durant les dècades de 1940 i 1960, Gomis va desenvolupar gran part de la seva obra fotogràfica, caracteritzada per una aproximació innovadora que s'anticipava al moviment de la Nova Visió.

1919

1929

1940

1902

1922

1932

2002

Neix Joaquim Gomis

El fotògraf, Joaquim Gomis, va néixer el 1902 a Barcelona.

Estats Units

Se'n va als Estats Units, on passaria dos anys entre Houston i Dallas. En aquests viatges va començar a captar paisatges urbans, apassionat pels gratacels i el dinamisme que es mostrava a l'Amèrica dels anys 20.

ADLAN

A més de la seva tasca com a fotògraf, Gomis va ser un destacat promotor de l'art. Va ser el primer president de l'associació Amics de l'Art Nou (ADLAN), que va jugar un paper crucial en la difusió de l'avantguarda artística a Catalunya.

Fundació Joan Miró

En reconeixement a la seva trajectòria, la Fundació Joan Miró de Barcelona va organitzar dues mostres de fotografies seves, la primera Joaquim Gomis l'any 2002 i la segona Joaquim Gomis. De la mirada obliqua a la narració visual, l'any 2021.

LA MIRADA DE JOAQUIM GOMIS

Joaquim Gomis i Serdañons (Barcelona, 1902-1991) va ser un fotògraf català pioner en l'ús d'un llenguatge modern en la fotografia del nostre país, amb una obra que es va allunyar del pictorialisme dominant de la seva època. Va ser també un personatge polifacètic, ja que va combinar les activitats d'empresari, promotor artístic i col·leccionista. Procedent d'una família benestant, des de jove va mostrar interès per la fotografia i en l'edat adulta va formar part del nombrós grup de personatges burgesos aficionats a retratar tot allò que cridava la seva atenció. Paral·lelament, es va iniciar en el col·leccionisme fotogràfic i va fer una tasca pionera en la recuperació i divulgació de fotografies del segle XIX.

L'any 1919 va obtenir el títol de pèrit mercantil i va començar a treballar a l'empresa familiar. Dos anys més tard se'n va anar a viure a Anglaterra per motius professionals (1922-1924), i posteriorment es va traslladar als Estats Units, on passaria dos anys entre Houston i Dallas. Apassionat pels gratacels i el dinamisme que mostrava l'Amèrica dels anys vint, en aquests viatges va començar a capturar paisatges urbans.

Durant les dècades del 1940 i el 1960, Gomis va desenvolupar gran part de la seva obra fotogràfica, caracteritzada per una aproximació innovadora que s'anticipava al moviment de la Nova Visió. Les seves imatges d'aquesta època es distingeixen per enquadraments inusuals, perspectives atrevides i una atenció especial als detalls arquitectònics i urbans.

La deformació de la perspectiva, la repetició d'elements i les composicions diagonals l'apropaven a l'abstracció.

Una de les seves contribucions creatives més destacades va ser la sèrie de fotoscops, que presentaven imatges en seqüència i oferien una innovadora narrativa visual. Aquests treballs van abordar temes com la Sagrada Família de Gaudí, la catedral de Tarragona, les obres de Joan Miró, l'Eivissa oculta, el cos femení o la ciutat de Barcelona.

El seu arxiu fotogràfic comprèn unes setanta mil imatges i ofereix una visió valuosa del procés creatiu de Joan Miró i de l'ambient artístic de l'època. Aquest fons està dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

Joaquim Gomis va ser una figura clau en la renovació de la fotografia catalana que va aportar una mirada moderna i innovadora que va influir en generacions posteriors. En reconeixement a la seva trajectòria, la Fundació Joan Miró de Barcelona va organitzar dues mostres de fotografies seves, la primera va ser Joaquim Gomis, l'any 2002, i la segona, Joaquim Gomis. De la mirada obliqua a la narració visual, l'any 2021. També l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM) va organitzar una exposició el 1997 amb imatges inèdites del període que Gomis va passar als Estats Units, entre el 1922 i el 1923.

El colleccionista americà Amos Cahan també anota en una dedicatòria:
«En homenatge a Joaquim Gomis. El fet d'haver-lo conegut m'ha donat ulls per veure-hi.»

*«El tractament personal que feia de la fotografia no ha passat mai desapercebut
als qui valoren el fet de mirar, ja sigui la realitat, ja sigui una obra d'art..»¹*

*«En fotografia el que més m'interessa és el detall. No busco la bellesa de l'objecte,
sinó algun detall que el faci bell. Hi ha objectes lletjos que quan t'hi apropes són bells..»²*

1 Citació a: *Joaquim Gomis*, publicat per la Fundació JM, 2002 (pàg. 8).

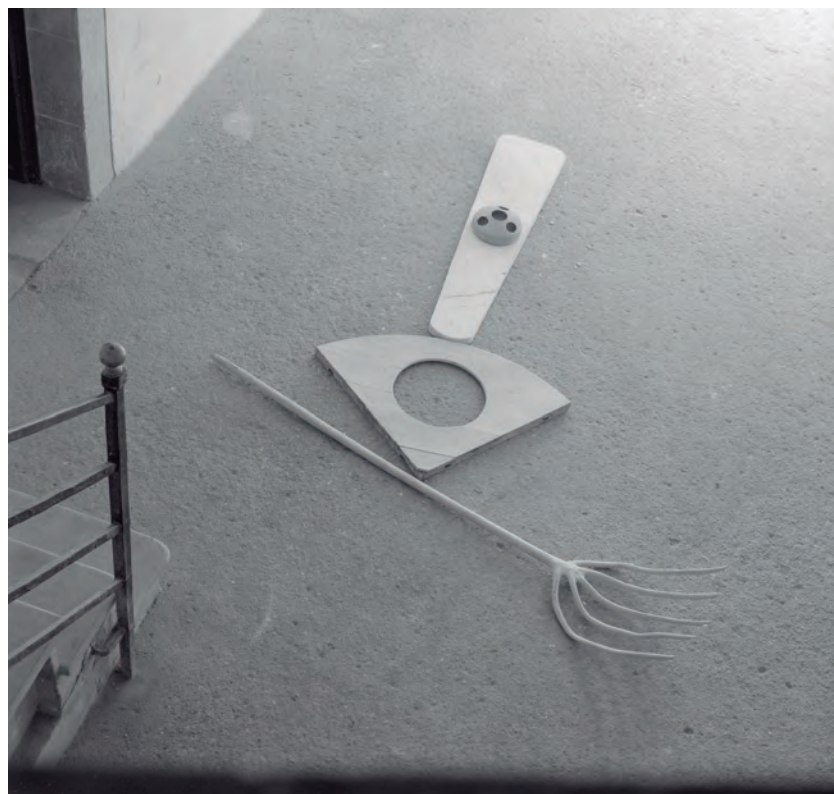
2 *Joaquim Gomis: la poètica de la modernitat*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1986.

Fotografia esquerra: *Joaquim Gomis, Autoretrat contrapicat de Gomis*. 1925-1930. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-1287

Fotografia dreta: *Joaquim Gomis, Retrat de Joan Miró a la platja de Mont-roig del Camp*. 15 de setembre de 1946. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-7957

«Recordo que una vegada a Son Boté, a casa de Joan Miró, quan jo pujava per l'escala, ell em va dir: "espera, m'agradaria que fessis una foto des d'aquí dalt": Després ràpidament va anar a buscar una planxa de ferro, la tapadora triangular d'una comuna, una gran forca i una menjadora de corral. Tot això es convertí més tard en una escultura mòbil de bronze que des de l'any 1968 és al Laberint de la Fundació Maeght..»¹

Fotografia esquerra: Joaquim Gomis i Serdañons, Vista interior del taller de Joan Miró, a Palma de Mallorca.1961. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1 972- N-7883

Fotografia dreta: Joaquim Gomis i Serdañons, Fundació Maeght de Saint-Paul de Vence. 1960-1965. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-9446

¹ *Joaquim Gomis: la poètica de la modernitat*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1986 (pàg. 29).

GLOSSARI FOTOGRÀFIC

Fotografia en blanc i negre

Fotografia que no utilitza color, sinó una escala de tons que van del blanc al negre, passant per diferents matisos de gris. Amb la fotografia en blanc i negre es crea una narrativa visual molt diferent de la que es crea amb la fotografia en color, tant per la seva estètica atemporal com per la seva capacitat expressiva, més abstracta i allunyada de la percepció visual normal.

Les característiques principals de la fotografia en blanc i negre són les següents:

- Absència de color. Fa que el focus principal sigui en la llum, les ombres, les formes i les textures.
- Jocs de contrast. Els contrastos entre el blanc i el negre (i els tons intermedis) són essencials. Fotografies amb un alt contrast poden transmetre dramatisme, mentre que contrastos més suaus generen un efecte més subtil i nostàlgic.
- Enfocament en les textures i els detalls. Sense distracció pels colors, els detalls com les textures d'una paret, les arrugues de la pell o el moviment d'un núvol es fan més evidents i atractius.
- Valors tonals. Els diferents tons de gris tenen un paper fonamental en la fotografia. Les variacions tonals més visibles donen volum, profunditat i dimensió a la imatge.

- Atemporalitat i simbolisme. Aquest llenguatge sovint es percep com més elegant i atemporal. També pot transmetre emocions més profundes, ja que elimina el context cromàtic, que podria condicionar la percepció.
- Influència de la llum. Els efectes de llum i ombra són més visibles i esdevenen fonamentals per crear formes, definir objectes i generar atmosferes úniques.
- Simplicitat i minimalisme. El fet de prescindir del color dona una sensació de simplicitat i pot potenciar un estil minimalista, fet que afavoreix la concentració en la composició i el contingut de les imatges.

Narrativa visual

Procés d'explicar una història o transmetre un missatge mitjançant imatges, que crea una manera d'organitzar-les per narrar un esdeveniment o explicar un concepte visualment. Podem «llegir» imatges com ho fem amb els textos i, per tant, podem «narrar» amb imatges, «comunicar-nos» només visualment.

Seqüència fotogràfica

Sèrie d'imatges ordenades cronològicament o temàticament que narren una història, mostren un procés o exploren un tema des d'una perspectiva visual. Cada fotografia de la seqüència contribueix a donar context i continuïtat al conjunt, amb un fil conductor que les uneix. Aquest sentit seqüencial es caracteritza pels trets següents:

- Relació narrativa. Les imatges solen estar connectades per un esdeveniment, una acció o una idea, com un relat visual.
- Temporalitat. Sovint, segueixen un ordre cronològic que mostra canvis al llarg del temps (per exemple: un esdeveniment, un procés de transformació).
- Coherència visual. Poden compartir elements visuals com la composició, el color o l'estil fotogràfic per mantenir la unitat.
- Finalitat comunicativa: Estan pensades per transmetre un missatge o provocar una reflexió a través del conjunt, més que no pas amb cada fotografia per separat.

Els fotoscops són un tipus de seqüència fotogràfica.

LECTURA I NARRATIVA VISUAL

ELS FOTOSCOPS

Com hem vist, la narrativa visual permet explicar una història o transmetre un missatge mitjançant imatges, amb una manera d'organitzar-les que pretén deixar constància d'un esdeveniment o explicar un concepte, en un procés de comunicació visual.

Una fotografia sola, com a sistema de representació que és, pot explicar una o diverses històries, en funció de la interpretació que en fem. Però també pot fer-ho la suma de diverses imatges, atès que cadascuna constitueix un element dins de la comunicació: les fotografies, quan es presenten seguides, en una sèrie, adquireixen nous significats, per les relacions que s'estableixen entre elles. Joaquim Gomis i Joan Prats van crear unes sèries narratives amb les imatges de Gomis, anomenades fotoscops. Aquest nom ve del grec foto, que vol dir 'llum', i scop, que vol dir 'examen'. Per tant, el significat de fotoscop vindria a ser «examinar mitjançant la llum». Aquest format narratiu explora fotogràficament un element, un objecte o un concepte, retratant-lo de diverses maneres i creant una descripció seqüencial visual.

Els fotoscops són una sèrie de llibres fotogràfics creats a partir de la dècada del 1940 que presenten fotografies de Gomis en seqüència, editades i ordenades per Joan Prats en una col·laboració inusual. Ofereixen una narrativa visual que combina elements del cinema i del fotoperiodisme.

Els fotoscops van explorar la vida i obra de figures destacades de l'art del segle xx, com Joan Miró, Antoni Tàpies o Antoni Gaudí, i van ser essencials per comprendre-les.

«Aquest caràcter seqüencial associat al “fotoscop” introduïa un concepte inèdit de ritme en el procés de lectura i percepció tant de les fotografies com de la relació visual traçada entre elles.»¹

Els fotoscops van introduir una narrativa fotogràfica diferent que descrivia allò retratat seguint els passos d'una mirada literal, desglossada en fraccions de temps i espai. Feien una apropiació visual de l'escena o el subjecte escollit i oferien una apreciació estètica diferent, basada en una combinació d'imatges i punts de vista, en un joc que mostrava fotografies d'una mateixa temàtica, que oferien diverses visions d'aquesta.

El fotoscop propicia una observació detallada, que defuig el temps accelerat que incentiva la percepció ràpida i superficial, en detriment de l'anàlisi i l'observació, i defineix una narrativa visual més pausada. L'Arxiu Joaquim Gomis és una font valuosa per a l'estudi dels fotoscops i de la contribució de Gomis a la fotografia moderna. Els fotoscops van ser publicats en diversos idiomes, cosa que va ampliar el seu abast internacional.

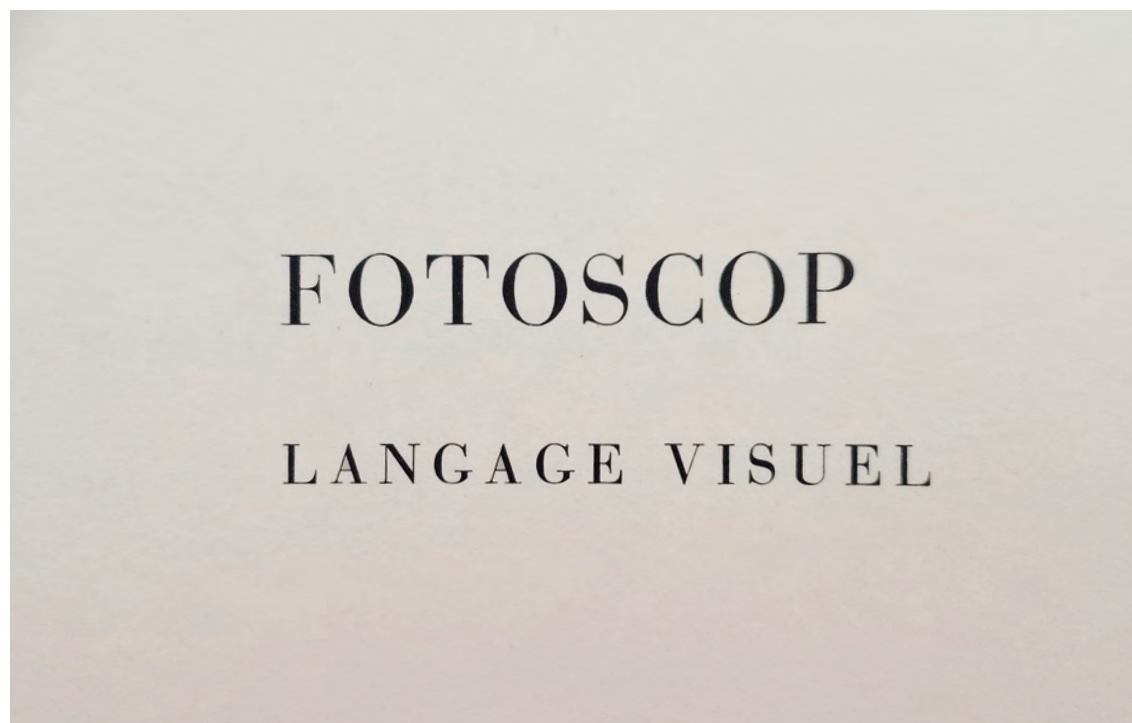
Entre els títols més destacats trobem:

Eucaliptus (fotoscop inèdit); *Barcelona* (fotoscop inèdit); *El cos* (fotoscop inèdit); *Atmosfera Miró*, un recorregut visual per l'obra i l'entorn de Joan Miró; *Gaudí*, una exploració de les creacions arquitectòniques d'Antoni Gaudí, com el parc Güell i la Sagrada Família (1958); *Creació Miró* 1961 (1962); *Ibiza fuerte y luminosa*, un retrat de l'illa d'Eivissa que captura la seva essència i els seus paisatges (1967); *Artesania*: una mirada a les tradicions artesanals i culturals de Catalunya (1968).

Els fotoscops van documentar obres d'art i d'arquitectura, i van oferir una visió íntima dels processos creatius dels artistes i de l'entorn cultural i social de l'època.

¹ González Gracia, Daniel; Acilu Fernández, Aitor. «El “fotoscop” de Joaquim Gomis y Joan Prats. Secuencia, orden y cadencia». ZARCH, núm. 20, juny 2023 (pàg.156-169).

«En una d'aquelles íntimes sessions, Prats va quedar sorprès per una sèrie de fotografies que Gomis havia pres d'un dels eucaliptus que creixien al jardí de casa seva (figura 1). Aquelles imatges havien estat elaborades seguint un particular procediment d'acostament gradual al motiu retratat, per descobrir en els detalls d'aquell eucaliptus nous valors plàstics de naturalesa abstracta. Impactat pel llenguatge visual emprat per Gomis, va veure la possibilitat d'anar més enllà, per la qual cosa li va demanar, com rememorava el mateix fotògraf, ampliacions de 20 × 20 centímetres d'algunes d'aquelles fotografies i les va ordenar en forma de seqüència. Acabava de néixer el “fotoscop”.»¹

Pàgina interior de presentació del fotoscop a: Dupin, Jacques. *Miró sculpteur*. Barcelona: Ediciones Polígrafa, 1972.

¹ González Gracia, Daniel; Acilu Fernández, Aitor. «El “fotoscop” de Joaquim Gomis y Joan Prats. Secuencia, orden y cadencia». ZARCH, núm. 20, juny 2023 (pàg. 2 156-169).

*El 1940 Gomis crea el primer fotoscop (que no va ser publicat),
sobre un eucaliptus situat a prop d'on vivia.*

*Mostra així un interès més comú amb Miró respecte a
la presència-essència dels arbres, com explica Odette Gomis:*

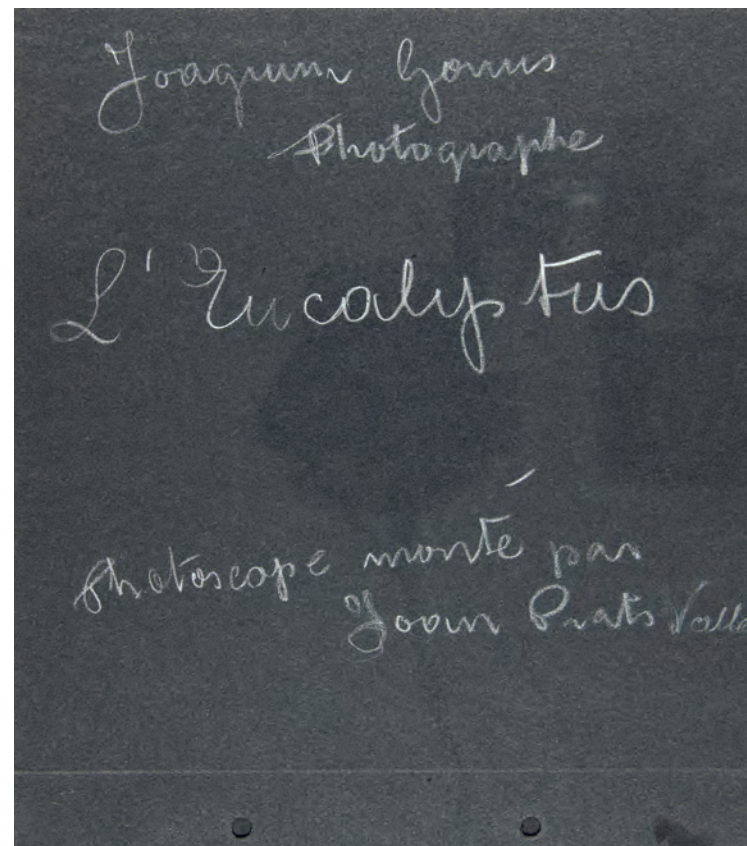
*«... que Miró a vegades es sorprenia de la relació intensa
que hi havia entre les fotos del seu pare i els seus quadres,
com aquella sèrie de fotografies sobre troncs d'arbres
del Mas Miró, de garrofers o d'eucaliptus...»¹*

*«La masia era tal com vaig pintar-la. A més, avui
encara existeix; pertanyia a la meva família,
i per raons sentimentals l'he conservada.*

Jo només vaig accentuar allò que veia.

*Abans de començar el quadre havia fet
molts dibuixos preparatoris d'animals i de flors.*

*Però el que m'interessava sobretot era l'arbre del mig,
un eucaliptus. Tenia la sensació que era vivent,
que tenia una vida secreta, i jo volia desentrellar
el seu misteri.»²*

Joaquim Gomis, *Seqüència de fotografies realitzades a un eucaliptus d'un jardí situat al carrer Vilana núm. 8 de Barcelona* (portada del fotocscop). 16 de juny de 1946. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-11899.

¹ Rom, Martí. «Joaquim Gomis i Joan Miró». *Ressò mont-rorenc*, núm. 106, 2008 (pàg. 3).

² Citació de Joan Miró a: Vallier, Dora. «Avec Miró». *Cahiers d'art* [París], 1960 (pàg. 164).

Joaquim Gomis, *Seqüència de fotografies realitzades a un eucaliptus d'un jardí situat al carrer Vilana núm. 8 de Barcelona*. 16 de juny de 1946. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-11899

L'ATMOSFERA DE JOAN MIRÓ I ELS TRES ÀMBITS DE TREBALL

Tot i que Joan Miró va néixer a Barcelona, els seus paisatges emocionals, els que el formen com a persona i artista, són sobretot Mont-roig, París, Mallorca i, més endavant, Nova York i el Japó. Mont-roig, una petita població de la comarca del Baix Camp, és el contrapunt de l'agitació intel·lectual que Miró viu a París als anys vint, al costat dels poetes surrealistes, i de l'estímul de l'expressionisme abstracte que descobreix a Nova York a finals dels anys quaranta. Més endavant, en plena Segona Guerra Mundial, Joan Miró deixa l'exili a França i s'instal·la a Palma, espai de refugi i de treball, on el seu amic Josep Lluís Sert dissenya el taller que sempre havia somiat.

L'arrelament al paisatge de Mont-roig, primer, i al de Mallorca, després, és determinant en l'obra de Miró. El vincle amb la terra i l'interès pels objectes quotidians i per l'entorn natural són el rerefons d'algunes de les seves investigacions tècniques i formals. Miró fuig de l'academicisme, a la recerca constant d'una obra global i pura, no adscrita a cap moviment determinat. Contingut en les maneres i en les manifestacions públiques, és a través del fet plàstic com Joan Miró mostra la seva rebellia i una gran sensibilitat pels esdeveniments polítics i socials que l'envolten.

Aquest contrast de forces és el que el porta a crear un llenguatge únic i personalíssim que el situa com un dels artistes més influents del segle XX.

*«Barcelona és la ciutat on va néixer [...].
Va ser l'escenari de les vivències de la seva infància
i joventut, va ser on es va formar com a artista,
on va descobrir les festes populars, la cultura,
els museus i l'art en totes les seves dimensions,
on va fer els seus primers grans amics,
on va realitzar obres importants,
on va despertar la seva consciència cívica,
on es va iniciar en la lluita per la modernitat
i on va deixar el llegat més important de la seva obra,
la Fundació Joan Miró de Barcelona.»¹*

1. Giralt-Miracle, Daniel. *Joaquim Gomis - Joan Miró. Fotografías 1941-1981*. Barcelona: Ed. Gustavo Gili, 1994 (pàg. 22).

«Per a Miró, Mallorca representa el descobriment del blau del mar i la identificació amb una cultura que encara mantenia vius els vincles amb el món i els costums populars. Un lloc que coneixia des de la seva infantesa, quan visitava els seus avis materns, i que va exercir sobre ell un fort magnetisme associat amb el cel, la llum i el mar.

A Palma va acabar les seves "Constel·lacions" i va pintar obres tan transcendents com el tríptic Blau. Hi va residir durant l'última etapa de la seva vida i, davant de Cala Major va construir l'estudi que sempre havia somiat.»¹

Per fer un apropament a Miró des de la mirada de Joaquim Gomis, s'han plantejat tres àmbits de treball, que responen a conceptes primordials en l'obra i la manera de treballar de Joan Miró. Sovint s'imbriquen i a vegades superposen la seva definició, pel tractament i l'ús que en feia. Estan plantejats com a centres d'interès a partir dels quals es poden posar en pràctica les activitats educatives proposades. Els conceptes que defineixen aquests àmbits són molt amplis. **Per a Miró, els materials poden esdevenir eines, obra o viatge; les eines poden ser materials o un viatge en elles mateixes, i aquest viatge pot ser físic, real o imaginari, associatiu.** Es tracta de conceptes oberts per fer diferents aproximacions a la seva obra i processos de treball. Són els següents:

Àmbit de treball 1: *Els materials*

Àmbit de treball 2: *Les eines*

Àmbit de treball 3: *Els viatges*

Joaquim Gomis, *Retrat de Joan Miró al Mas Miró, a Mont-roig del Camp*. Setembre de 1946. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N

1. Giralt-Miracle, Daniel. *Joaquim Gomis - Joan Miró. Fotografías 1941-1981*. Barcelona: Ed. Gustavo Gili, 1994 (pàg. 120)

ÀMBIT DE TREBALL 1: ELS MATERIALS

Els materials s'entenen com a objectes orgànics o inorgànics, per explorar allò que és natural en contrast amb allò que és artificial. S'observen els elements trobats o creats per mitjà del joc, de l'experiència tàctil, del contacte amb la matèria, i s'estimula l'aprenentatge per mitjà de la descoberta i la imaginació en un procés paral·lel al de Miró, en què els materials són l'estímul de la creació i poden esdevenir l'obra mateixa.

*«Les coses més senzilles em proporcionen idees.
Prefereixo el plat amb què el pagès menja l'escudella
abans que no els plats ridículament rics de la gent rica.»¹*

*«Aprofito tot el que trobo: si m'envien un paquet,
en guardo el paper d'embalar; però d'altres vegades
m'envien del Japó un paper preciós, i faig servir aquell paper [...].
Fixeu-vos. Allò, que era una capsula vella de cartró
que havia quedat en un racó, constitueix
una magnífica matèria que he fet servir...»²*

*«Per mi, l'objecte és vivent [...].
Quan veig un arbre, rebo un xoc,
com si fos alguna cosa que respirés, que parlés.
Un arbre és també quelcom humà.»³*

*«L'art popular sempre em fa vibrar.
No hi ha en aquest art
ni trampa ni trucatge.»⁴*

¹ Joan Miró - 1893/1993. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 423).

² Miró, Joan. *El color dels meus somnis*. Converses amb Georges Raillard. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 31)

³ Joan Miró - 1893/1993. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 424).

⁴ Joan Miró - 1893/1993. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 423-424).

«La platja és un lloc privilegiat per trobar objectes i un lloc on les petjades dels homes i de les ovelles són com constel·lacions.»¹

Joaquim Gomis, *Retrat de Joan Miró amb una arrel a les mans, a la platja de Mont-roig del Camp*. 15 de setembre de 1946.
Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-7976

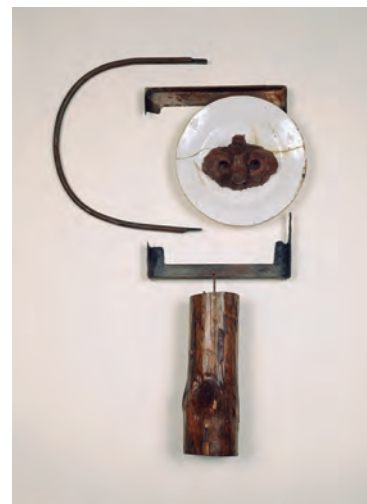
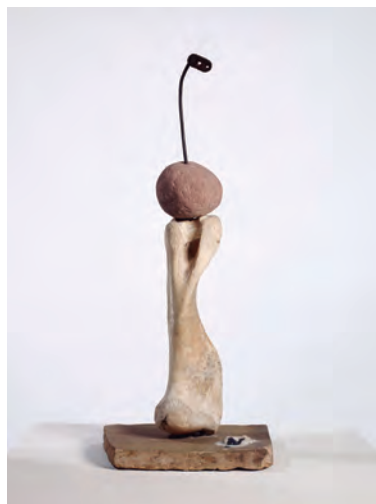
1. Giralt-Miracle, Daniel. *Joaquim Gomis - Joan Miró. Fotografías 1941-1981*. Barcelona: Ed. Gustavo Gili, 1994 (pàg. 11).

A continuació, teniu una selecció d'obres de Miró de la col·lecció de la Fundació en què es destaca la relació directa amb la significació que hem assignat a l'àmbit 1 (*Els materials*). Miró utilitza diversos suports per dibuixar-hi o treballar-hi, però aquests materials, com el paper de diari o el paper de vidre, acaben formant part del significat mateix de l'obra. Són objectes trobats o regalats, com la llana, els fils, el lli, o fins i tot una capsa de barrets.

Trobareu les peces esmentades al catàleg d'obres en línia, al web de la [Fundació Joan Miró](#). Podeu buscar pels títols i l'any fent clic a Cercador avançat. Animeu l'alumnat a cercar altres obres en les quals Miró hagi utilitzat eines diferents.

Projecteu les imatges a l'aula per potenciar la lectura visual de l'obra, plantejant preguntes per incentivar una mirada activa:

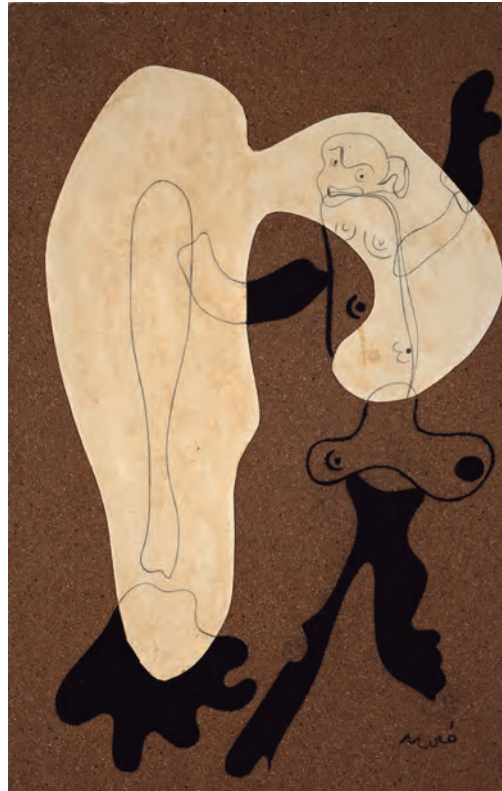
- Podríeu descriure els materials que ha emprat Miró per fer cadascuna d'aquestes obres?
- Són nous, vells, recollits (trobat)?
- Veieu materials estranys o els reconeixeu fàcilment?
- Com els utilitza i uneix?
- Tenen color?
- Conserven la seva funció original?
- Aquests elements poden ser un suport o esdevenen l'obra?

A l'esquerra: Joan Miró, Cap. 30 de juliol 1970. *Tinta xinesa, llapis cera i llapis carbó damunt paper de diari*. 84 × 60 cm.

Al centre: Joan Miró, Dona. 1946. *Os, pedra esmoladora, ferro i oli damunt gres*. 51,7 × 23,3 × 19,7 cm.

A la dreta: *Punt de partida de Cap en la nit*, 1968. S/D. *Plat de ceràmica, peces metàl·liques, tronc de fusta i peça de fang*. 25 cm Ø / 9,5 × 27,2 cm / 12,7 × 27,5 cm / 29,5 × 1,1 cm / 28,5 × 1,1 cm / 34 × 10 cm / 9 × 14,5 cm.

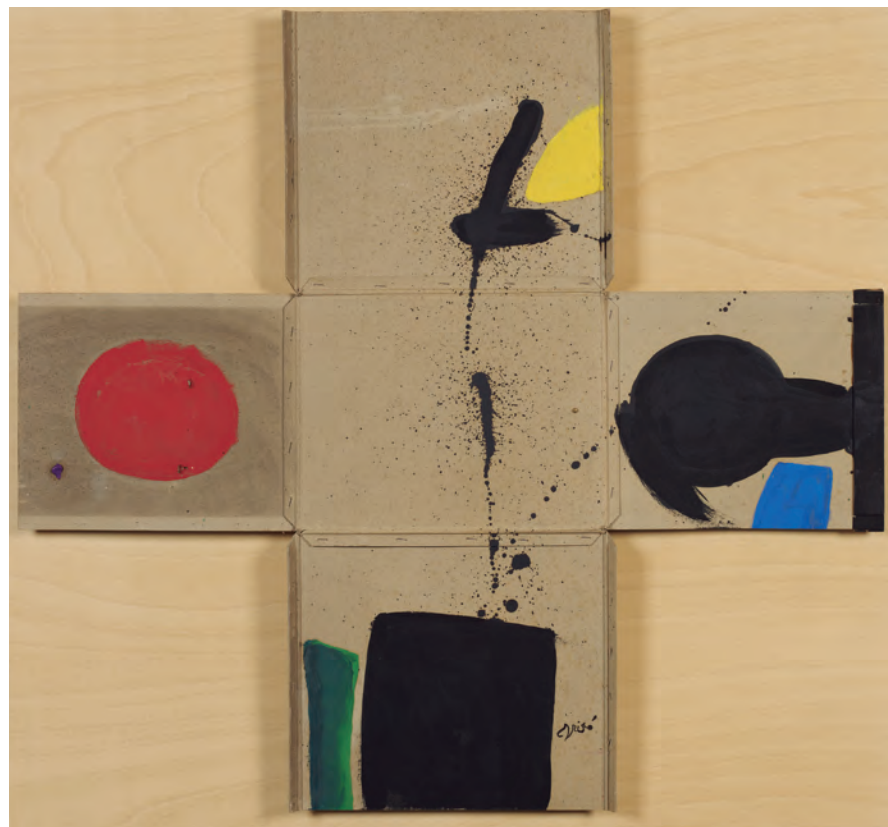
A l'esquerra: Joan Miró, *Dones, ocells*. 15 de gener de 1976. Tinta xinesa, oli, llapis cera, cordill de plàstic i paper Kraft damunt contraplacat. 123,5 × 83,5 cm.

Al centre: Joan Miró, *Collage-pintura*. Setembre 1934. Oli, llapis grafit i collage damunt paper. 37 × 23 cm.

A la dreta: Joan Miró, Josep Royo, *Tapís de la Fundació*. 1979. Jute, cànem, cotó i llana. 750 × 500 cm.

A l'esquerra: Joan Miró, *Dona envoltada d'un vol d'ocells en la nit*. 28 de maig de 1968. Acrílic damunt lona (emprada per a la verema). 336 × 336 cm.

A la dreta: Joan Miró, *Dona i ocell davant el sol*. 16 de juliol de 1976. Oli damunt cartró (capsa de barrets). 106 × 115,5 cm.

ÀMBIT DE TREBALL 2: LES EINES

Les eines s'entenen com a instruments d'observació, de treball i de manipulació creativa, com a prolongació de l'artista. Poden ser pinzells, brotxes, suports, espàtules, draps, esponges, tubs de pintura o la mà i els dits. Es veu la connexió d'uns i altres, es fa referència a les eines i els recursos emprats per Miró en la seva creació, s'estableix també un paral·lelisme amb les eines de Gomis, que feia ús de la seva mirada i dels instruments fotogràfics, com diverses càmeres, per a la recerca, l'observació i l'apropament a Miró, per comprendre i descriure la persona, l'obra, els seus espais i els processos de treball.

*«La matèria, l'instrument,
em dicten una tècnica,
un mitjà de donar vida a una cosa.»¹*

*«Si em poso a treballar una fusta amb una gúbia,
això mateix em situa en un estat d'esperit determinat.
Si em poso a treballar una pedra litogràfica
amb una brotxa, o un coure amb un burí,
això em situa en altres estats d'esperit.
La trobada d'un instrument amb la matèria
produeix un xoc que és com ara vivent i que crec
que tindrà una repercussió en l'espectador.»²*

*«I l'imprevist! És una altra seducció.
Ni que feu servir la mateixa fórmula, el mateix grau de cocció,
no obtindreu mai el mateix resultat. L'imprevist provoca un
xoc, i això és una cosa que m'atreu.»³*

*«Fixeu-vos, uns dibuixos que vaig fer amb paper d'embalar.
Vaig fúmer-hi els colors directament amb els dits. [...] Jo feia servir pinzells molt nets que netejava cada dia.
Molt pulcres. Aquesta passió de pintar amb els dits
s'accentua cada dia més.»⁴*

*«Per realitzar les empremtes de la mà començo
posant-hi negre, a la tela, i després poso la mà a dins, així,
però aquesta taca negra que m'ha servit de suport,
ara es convertirà en una altra cosa.»⁵*

1. Joan Miró - 1893/1993. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 423).

2. Joan Miró - 1893/1993. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 423-424).

3. Joan Miró - 1893/1993. Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993 (pàg. 424).

4. Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 38).

5. Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 39).

«Això! Això mateix, marcats amb la mà o amb alguna brotxa vella, amb brotxes ben gastades, aixafades, que produiran un munt d'accidents. No puc, de cap manera, treballar-hi amb brotxes noves, impecables. I aquí hi ha els regalims de la pintura. Mai no els eixugo, això mai! Pot molt ben ser que, treballant els tapi, encara no ho puc preveure; però en tots els casos els haig de deixar, perquè em serviran d'una manera o altra.»¹

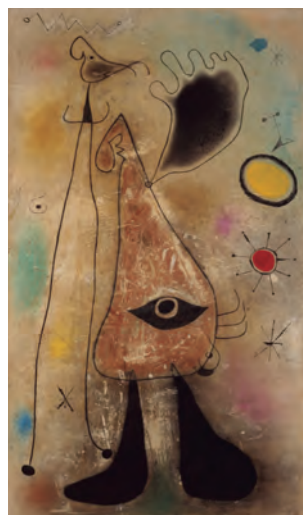

Joaquim Gomis, *Retrat de Joan Miró al taller del ceramista Josep Llorens i Artigas, al carrer Jules Verne de Barcelona, durant la realització d'un gerro de ceràmica*. 1944. Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-7976

¹ Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Leonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 93).

A continuació, veureu una selecció d'obres de Miró de la col·lecció de la Fundació, en què s'estableix una relació directa amb la significació que hem assignat a l'àmbit 2 (*Les eines*). Aquestes eines, tan diverses com plantilles de lletres, esponges, pinzells de totes les mides, pintures, paper de vidre per rascar altres papers, objectes quotidians banyats en bronze, el foc, pots o galledes amb pintura que s'aboquen sobre la tela, les mans..., són elements fonamentals en el procés creatiu de l'artista.

Trobareu les peces esmentades al catàleg d'obres en línia, al web de la [Fundació Joan Miró](#). Podeu buscar pels títols i l'any fent clic a Cercador avançat. Animeu l'alumnat a cercar altres obres en les quals Miró hagi utilitzat eines diferents.

Projecteu les imatges a l'aula per potenciar la lectura visual de l'obra, plantejant preguntes per incentivar una mirada activa:

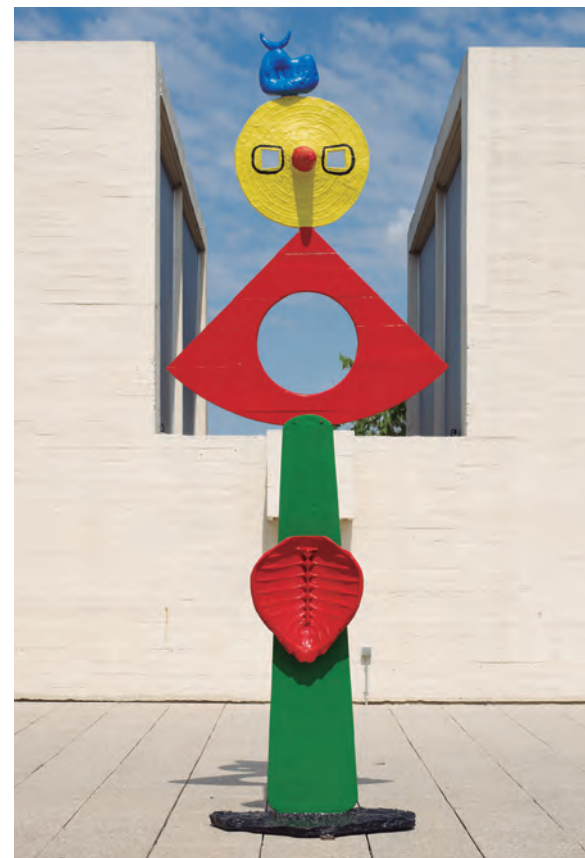
- Quines eines penseu que va emprar Miró per crear cadascuna d'aquestes obres?
- Penseu que les va trobar, o les va comprar, o potser les va reciclar?
- Com imagineu que va treballar-hi, amb quins estris i de quina manera?
- Hi ha alguna eina o element que hagi utilitzat Miró en alguna obra, que us sorprengui? Per què?

A l'esquerra: Joan Miró, *Lletres i xifres atretes per una guspira (I)*. 5 de juny de 1968. Acrílic damunt tela. 146×114 cm.

Al centre: Joan Miró, *Personatges davant el sol*. 2 de setembre de 1942. Llapis carbó, guaix, tinta xinesa i pastel damunt paper. 103×60 cm.

A la dreta: Joan Miró, *Poema (III)*. 17 de maig de 1968. Acrílic damunt tela. 205 × 174 cm.

A l'esquerra: Joan Miró, *El rellotge del vent*. 1967. Bronze. 50,5 × 30,2 × 16,3 cm.

Al centre: Joan Miró, *Sa majestat la reina*. 1974. Acrílic damunt fusta i claus. 210 × 12 × 13,3 cm.

A la dreta: Joan Miró, *La carícia d'un ocell*. 1967. Bronze pintat. 311 × 110 × 48 cm.

A dalt: Joan Miró, *Tela cremada 4*. 31 de desembre de 1973. Acrílic damunt tela tallada i cremada. 130 × 195 cm.

A baix: Joan Miró, *Mans volant cap a les constel·lacions*. 19 de gener de 1974. Acrílic damunt tela. 260 × 681 cm.

ÀMBIT DE TREBALL 3: ELS VIATGES

Són viatges interpretats com a itineraris físics, mentals, anímics, simbòlics, narratius... Estan representats en els simbolismes de l'obra de Miró i en les visions de Gomis, amb fotografies que reproduïen viatges reals o imaginaris en el temps i en l'espai, exterior o interior, com són els seus estudis, llocs per al treball creatiu, que mostren els diferents territoris recorreguts per Miró per mitjà de narratives fotogràfiques que els representen.

*«Tota la meva obra està concebuda a Mont-roig,
tot el que he fet a París ha estat concebut a Mont-roig.»¹*

*«És la terra, la terra: és més forta que jo.
Les muntanyes fantàstiques tenen un paper
molt important en la meva vida, i el cel també. [...]
és el xoc d'aquestes formes en el meu esperit, més que no pas
la visió en si. A Mont-roig és la força qui em nodreix, la força.»²*

*«L'espectacle del cel em trasbalsa.
Em sento trasbalsat quan veig, en un cel immens,
el creixent de la lluna o el sol. Hi ha, en els meus quadres,
formes petitíssimes en grans espais buits, els horitzons buits,
tot allò buit sempre m'ha impressionat molt.»³*

*«Jo havia anat a París amb la idea de treballar
en una d'aquelles acadèmies famoses,
com ara la Grande-Chaumière.
Però em va passar una cosa extraordinària:
amb prou feines arribat a París,
vaig tenir una paràlisi a les mans.
No podia aguantar un llapis amb els dits.
No era una paràlisi física; era intel·lectual.
El xoc de París havia estat massa fort,
i em vaig estar molt de temps
sense poder fer res. Llavors em vaig organitzar
els temps de manera diferent:
al matí me n'anava al Louvre, cada matí,
i a la tarda visitava galeries.»⁴*

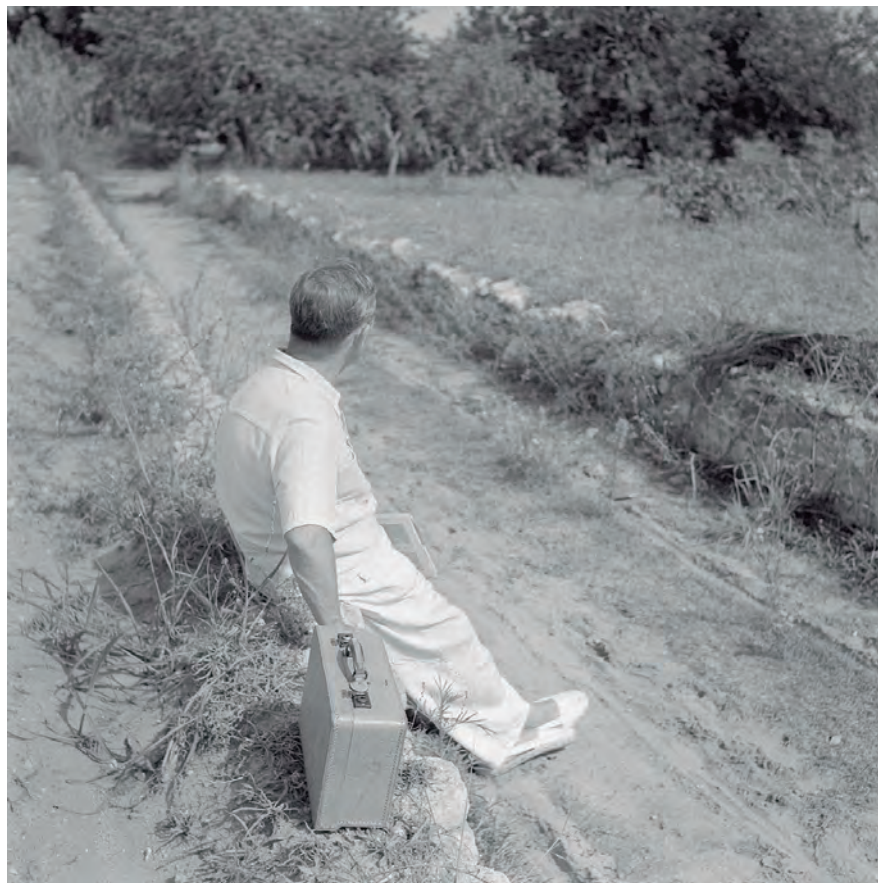
1 Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 33).

2 Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 33).

3 Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 426).

4 Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 53).

*«El Japó em va sobtar molt, sí. Aquests viatges van tenir un paper en la meva obra.
Però no va ser una emoció com la de Mont-roig, perquè, en el meu cas, al Japó, jo no hi tenia arrels profundes.»¹*

Joaquim Gomis, *Retrat de Joan Miró, assegut i d'esquena, a prop del Mas Miró, a Mont-roig del Camp*. 17 de setembre de 1946.
Fons Joaquim Gomis, dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya. ANC1-972-N-8012

¹ Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Leonard Muntaner Editor, 2009 (pàg. 33).

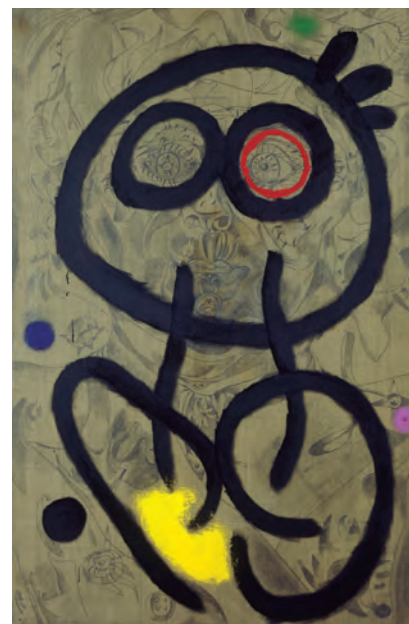
A continuació, us presentem una selecció d'obres de Miró de la col·lecció de la Fundació en què s'estableix una relació directa amb la significació que hem assignat a l'àmbit 3 (*Els viatges*). Són llocs de referència familiar i creativa com Mont-roig del Camp, Barcelona o Palma, ciutats com París i Nova York, on també viatja al món dels somnis i la imaginació, o viatges introspectius en què s'autoretrata ple d'astres, pintant camins laberíntics que sembla que no tinguin principi ni final, amb escales i els símbols que condueixen a l'evasió i un paisatge blanc amb un únic petit punt blau.

Trobareu les peces esmentades al catàleg d'obres en línia, al web de la [Fundació Joan Miró](#). Podeu buscar pels títols i l'any fent clic a Cercador avançat. Animeu l'alumnat a cercar altres obres en les quals Miró hagi utilitzat eines diferents.

Projecteu les imatges a l'aula per potenciar la lectura visual de l'obra, plantejant preguntes per incentivar una mirada activa:

- Quins viatges penseu que ha fet o a quins viatges penseu que s'ha referit en aquesta obra?
- Són viatges reals o imaginaris? A un lloc exterior o interior?
- Són fruit de la memòria, de la imaginació o de l'observació directa.
- Poden ser metafòrics?
- Què us recorden? Què us suggereixen?

A l'esquerra: Joan Miró, *Mont-roig, l'església i el poble*. 1919. Oli damunt tela. 73 x 60 cm.

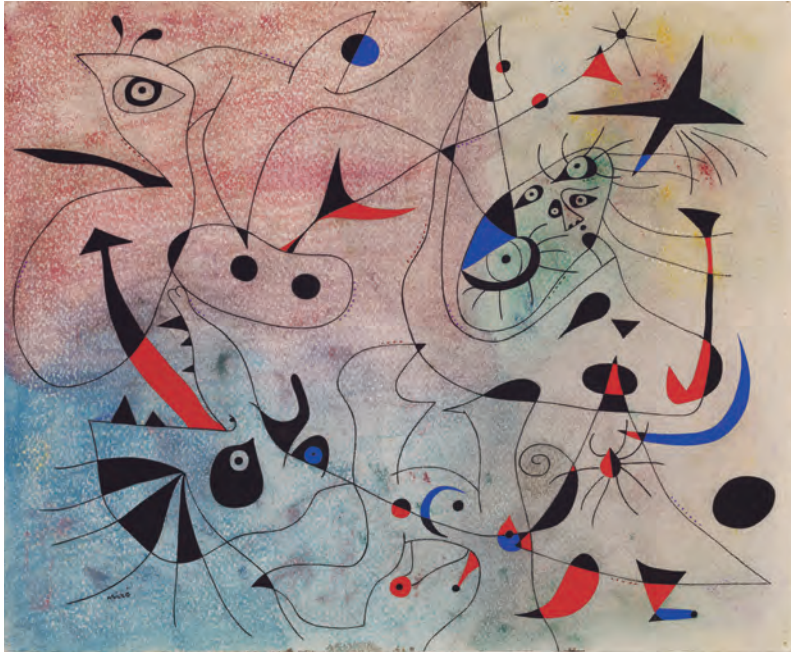
Al centre: Joan Miró, *Pintura (L'ampolla de vi)*. 1924. Oli damunt tela. 73,5 x 65,5 cm.

A la dreta: Joan Miró, *Autoretrat*. 1937-1938/1960. Oli i llapis damunt tela. 146 x 97 cm.

A l'esquerra: Joan Miró, *El diamant somriu al crepuscle*. 1947. Oli damunt tela. 97 x 130 cm.

A la dreta: Joan Miró, *Dona somiant l'evasió*. 19 de febrer 1945. Oli damunt tela. 130 x 162 cm.

A l'esquerra: Joan Miró, *L'estel matinal*. 16 de març 1940. Guaix, oli i pastel damunt paper. 38 x 46 cm.

A la dreta: Joan Miró, *Paisatge*. 6 de juny 1968. Acrílic damunt tela. 130 x 195 cm.

BIBLIOGRAFIA

Joan Miró – 1893/1993. *Catàleg exposició del centenari a la Fundació J. Miró*. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1993.

Dupin, Jacques. *Miró sculpteur*. Barcelona: Ediciones Polígrafa, 1972.

Giralt-Miracle, Daniel. *Joaquim Gomis - Joan Miró. Fotografías 1941-1981*. Barcelona: Ed. Gustavo Gili, 1994 (pàg. 11).

González Gracia, Daniel; Acilu Fernández, Aitor. «El “fotoscop” de Joaquim Gomis y Joan Prats. Secuencia, orden y cadencia». *ZARCH*, núm. 20, juny 2023 (pàg.156-169).

Joaquim Gomis: fotógrafo [Catàleg d'exposició]. València: Institut Valencià d'Art Modern, 1997.

Joaquim Gomis: la poètica de la modernitat. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1986.

Johnson Sweeney, James (text); Gomis, Joaquim (fotos); Prats Vallès, Joan (selecció i seqüència): *Joan Miró*. Barcelona: Ediciones Polígrafa, 1970.

Miró, Joan. *El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*. Traducció de Joaquim Sala-Sanahuja. Barcelona: Lleonard Muntaner Editor, 2009.

Naranjo, Joan. *Joaquim Gomis*. Barcelona: Fundació Joan Miró, 2002.

Naranjo, Joan. *Joaquim Gomis. De la mirada obliqua a la narració visual*. Barcelona: Fundació Joan Miró i La Fábrica Editorial, 2012.

Permanyer, Lluís. «Joaquín Gomis, coleccionista apasionado y sensible de imágenes». *La Vanguardia* (22 de novembre de 1987).

Pujol, Félix. «Joaquim Gomis, un mundo de recuerdos hecho fotografía». *La Vanguardia* (4 de març de 1982).

Rom, Martí. «Joaquim Gomis i Joan Miró». *Ressò mont-roigenc*, núm. 106 (2008).

Rom, Martí. «Mirar, Miró, Mont-roig (3MR)». *Ressò mont-roigenc*, núm. 54 (1995).

Rowell, Magrit. *Escritos y conversaciones*. València: IVAM Documentos, 2002.

Taillandier, Yvon. «Maintenant je travaille par terre». *XXe Siècle* [París], núm. 34 (1974).

Uberquoi, Marie Claire. «Gomis, la mirada de un vanguardista». *El Mundo* (22 de mayo de 2002).

Vallier, Dora. «Avec Miró». *Cahiers d'art* [París], 1960 (pàg. 164).

ENLLAÇOS

[Vídeo explicatiu dels 40 anys de la construcció de la Fundació Joan Miró, citant la seva relació amb Gomis i el seguiment que va fer, com a fotògraf i amic personal, esdevenint el primer president de la Fundació](#)

[Vídeo amb imatges suggeridores que mostren la relació entre Miró, Gomis i Sert, a partir de la llum i els espais](#)

[Exposició de Joaquim Gomis al web de la Fundació Miró](#)

[Cercador en línia de l'Arxiu Nacional de Catalunya, directe al Fons Gomis](#)

[Portal digital de fotografia a Catalunya Alabern, presentació Joaquim Gomis](#)

[Vídeo per visualitzar el fotoscop de l'eucaliptus, dipositat a l'ANC](#)

[Publicació a la revista Bonart de la mostra de Miró i Gomis del 2019 a la FJM](#)

[Publicació del Departament de cultura de la Generalitat sobre Joaquim Gomis i la nova poètica visual](#)

[Bio Joaquim Gomis a l'Enciclopèdia catalana](#)

[Descripció Fons Gomis a la web de la FJM, amb el contacte per demanar imatges](#)

[Publicació al Diari ara de la cessió del fons Gomis](#)

Un projecte de Programació Pública i Social de la Fundació Joan Miró a cura de Món Casas, (CliCme•educació).

© d'aquesta edició: Fundació Joan Miró, 2025.

Fotografia de la coberta: Joaquim Gomis, *Retrat de Joan Miró en el seu taller del Passatge del Crèdit de Barcelona*.

Barcelona, agost 1945. **ANC1-972-N-5472**

© Successió Miró, 2025

De les reproduccions de les obres de Joan Miró.

© Hereus de Joaquim Gomis. Fundació Joan Miró, 2025

De les fotografies de Joaquim Gomis.

Fonts fotogràfiques:

Arxiu Fundació Joan Miró.

Fons Joaquim Gomis en dipòsit a l'Arxiu Nacional de Catalunya.